

Наукові перспективи
Видавнича група

ISSN (print) 2708-7530

DOI: 10.52058/2708-7530-2025-7(61)

НАУКОВІ ПЕРСПЕКТИВИ

СЕРІЯ: "ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ", СЕРІЯ: "ПРАВО",
СЕРІЯ: "ЕКОНОМІКА", СЕРІЯ: "ПЕДАГОГІКА",
СЕРІЯ: "ПСИХОЛОГІЯ", СЕРІЯ: "МЕДИЦИНА"

Миру нашій Україні

Випуск 7(61)
2025

Наукові перспективи: журнал. 2025. № 7(61) 2025. С.1513

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 24.09.2020 р. № 1188 журналу присвоєно категорію "Б" із галузей науки: державне управління, право та економіка

Згідно наказу Міністерства освіти і науки України від 27.09.2021 № 1017 журналу присвоєно категорію "Б" із психології

Рекомендовано до друку Президією Всеукраїнської Асамблеї докторів наук з державного управління (Рішення від 28.07.2025, № 11/7-25)

Свідцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
Серія КВ № 24436-14376Р від 09.06.2020 р.

Журнал видається за підтримки Міжнародного економічного інституту (Есеніце, Чехія) та
КНП "Клінічна лікарня №15 Подільського району м.Києва"

Журнал заснований з метою розвитку вітчизняного наукового потенціалу та реалізації кращих традицій науки в Україні та за кордоном. Журнал висвітлює історію, теорію, механізми формування та функціонування, а, також, інноваційні питання розвитку державного управління, права, економіки, психології, педагогіки та медицини. Видання розраховано на дослідників, викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, магістрів, фахівців-практиків.

Наукове видання включено до міжнародної наукометричної бази Index Copernicus (IC), міжнародної пошукової системи Google Scholar та до міжнародної наукометричної бази даних Research Bible.

Головний редактор:

Жукова Ірина Віталіївна — кандидат наук з державного управління, доцент, директор Видавничої групи «Наукові перспективи», директор Всеукраїнської асамблеї докторів наук з державного управління, Лауреат премії Президента України для молодих вчених, Лауреат премії Верховної Ради України молодим ученим, Лауреат премії імені Івана Франка у галузі інформаційної діяльності, Лауреат Всеукраїнської премії «Інновація в освіті — 2018», м. Київ, Україна

Заступники Головного редактора:

Янчук Артем Олександрович — доктор юридичних наук, професор, Заслужений юрист України, Заступник керівника Апарата Верховної Ради України (Київ, Україна);

Непомнящий Олександр Михайлович — доктор наук з державного управління, кандидат економічних наук, професор, Дійсний член Академії будівництва України, професор кафедри архітектури і просторового планування Національного авіаційного університету (Київ, Україна). Заслужений будівельник України, Почесний працівник будівництва та архітектури, державний службовець 3 рангу (Київ, Україна);

Даций Олександр Іванович — доктор економічних наук, професор, Заслужений працівник освіти України, завідувач кафедри фінансів, банківської та страхової справи Міжрегіональної академії управління персоналом (Київ, Україна);

Худа В.В. 1004
СУЧАСНИЙ ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД В ЗАСТОСУВАННІ МУЛЬТИДИСЦИПЛІНАРНОГО ПІДХОДУ ПРИ ФОРМУВАННІ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ЩОДО ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ДОМАШНЬОМУ НАСИЛЬСТВУ

Цимбалюк В.І. 1014
ВЗАЄМОДІЯ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ З ІНСТИТУТАМИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ В ПЛАНІ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Шмоткін О.В. 1027
МЕХАНІЗМ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ

СЕРІЯ «Психологія»

Bikir K.Yu. 1038
ADVERSE CHILDHOOD EXPERIENCES (ACEs) CONCEPT: GLOBAL PRACTICE AND UKRAINIAN EXPERIENCE

Filippova V.D. 1053
PSYCHOLOGY OF INFLUENCE: IMPLICATIONS FOR PUBLIC ADMINISTRATION

Андросович К.А., Полякова В.І. 1066
ІНДИВІДУАЛЬНА ТА ГРУПОВА ПСИХОЛОГІЧНА ДОПОМОГА ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ ПСИХОТРАВМУЮЧИХ ПОДІЙ

Бондзик Д.М. 1076
ОСОБИСТІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ТА СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНІ ЧИННИКИ СХИЛЬНОСТІ ДО РИЗИКУ У ПРАЦІВНИКІВ ПОЛІЦІЇ В УМОВАХ ЕКСТРЕМАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Бурдін П.П. 1089
СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА ІНТЕГРАЦІЯ БІЖЕНЦІВ У НОВЕ СЕРЕДОВИЩЕ

Жильцов А.О. 1102
КОНСУЛЬТАТИВНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ ІМІДЖУ ФАХІВЦІВ РЕАБІЛІТАЦІЙНОЇ СФЕРИ

Жук В.В. 1114
КОГНІТИВНЕ ПЕРЕВАНТАЖЕННЯ: ОСНОВНІ ПРИЧИНИ ТА СПОСОБИ ПОДОЛАННЯ

Завірюха В.В., Балашевич О.К., Лавриненко Д.Г. 1128
ШКАЛА МІСТИЧНОГО ДОСВІДУ Р.ГУДА (КОРОТКА ФОРМА): УКРАЇНСЬКОМОВНА АДАПТАЦІЯ МЕТОДИКИ ТА ЇЇ ПСИХОМЕТРИЧНІ ПОКАЗНИКИ

УДК 159.922.73:372.3

[https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7\(61\)-1144-1153](https://doi.org/10.52058/2708-7530-2025-7(61)-1144-1153)

Іванова Вікторія Вікторівна доктор педагогічних наук (кандидат психологічних наук), професор, в.о. завідувача кафедри дошкільної та спеціальної освіти, Мукачівський державний університет, м. Мукачево, <https://orcid.org/0000-0003-3954-9407>

ПСИХОЛОГІЧНИЙ КЛІМАТ У ДИТЯЧОМУ КОЛЕКТИВІ ЯК УМОВА СОЦІАЛЬНОГО СТАНОВЛЕННЯ ДОШКІЛЬНИКА

Анотація. У статті розкрито зміст поняття «психологічний клімат» у контексті соціального становлення дошкільника як особистості. Зазначено, що сприятливий психологічний клімат у групі є необхідною умовою емоційного благополуччя, формування довіри, взаєморозуміння та соціально схвальної поведінки. Проаналізовано основні наукові підходи до розуміння феномена психологічного клімату та його відмінності від поняття «атмосфера». Психологічний клімат розглянуто як стійку систему міжособистісних взаємин і соціальних орієнтацій, що мають довготривалий вплив на особистісний та соціальний розвиток дитини.

Увагу зосереджено на специфіці проявів психологічного клімату в дитячому колективі, зумовленій психоемоційними особливостями дітей дошкільного віку. Підкреслено, що позитивний психологічний клімат сприяє успішній соціалізації, формуванню емпатії, навичок взаємодії та самоусвідомлення. Водночас, несприятливий мікроклімат у групі може призводити до емоційної дезадаптації, труднощів у комунікації, порушення соціальної поведінки.

З'ясовано роль соціально-психологічного клімату як мікросередовища, у якому дитина не лише емоційно розвивається, а й засвоює соціальні норми, ролі та моделі взаємодії. Окреслено психолого-педагогічні умови формування сприятливого клімату в закладі дошкільної освіти, як от: створення безпечного, доброзичливого середовища; забезпечення довірливих і відкритих взаємин між дітьми та дорослими; організація співпраці, що ґрунтується на взаємоповазі, визнанні й підтримці. Особливу увагу приділено ролі вихователя як ключової постаті у створенні позитивної емоційно-соціальної атмосфери: його професійним і особистісним якостям, стилю педагогічної взаємодії, умінню моделювати ситуації взаємопідтримки.

Зроблено висновок про те, що формування психологічного клімату є стратегічним завданням дошкільної освіти, адже саме на цьому етапі дитина отримує перший досвід соціального буття, який має довготривалий вплив на її подальше становлення.

Ключові слова: психологічний клімат, соціалізація, дошкільний вік, дитячий колектив, міжособистісна взаємодія, соціально-психологічне середовище, емоційне благополуччя, вихователь, соціальне становлення, дошкільна освіта.

Ivanova Victoriya Viktorivna Doctor of Pedagogical Sciences (Candidate of Psychological Sciences), Professor, Acting Head of the Department of Preschool and Special Education, Mukachevo State University, Mukachevo, <https://orcid.org/0000-0003-3954-9407>

PSYCHOLOGICAL CLIMATE IN THE CHILDREN'S GROUP AS A CONDITION OF PRESCHOOLER'S SOCIAL FORMATION

Abstract. The article reveals the content of the concept of “psychological climate” in the context of social formation of preschool children as individuals. It is noted that a favorable psychological climate in the group is a prerequisite for emotional well-being, the formation of trust, mutual understanding and socially acceptable behavior. The main scientific approaches to understanding the phenomenon of psychological climate and its difference from the concept of “atmosphere” are analyzed. The psychological climate is considered as a stable system of interpersonal relationships and social orientations that have a long-term impact on the personal and social development of the child.

Attention is focused on the specifics of the psychological climate in the children's group, due to the psycho-emotional characteristics of preschool children. It is emphasized that a positive psychological climate contributes to successful socialization, the formation of empathy, interaction skills and self-awareness. At the same time, an unfavorable microclimate in the group can lead to emotional maladjustment, difficulties in communication, and social behavior disorders.

The role of the socio-psychological climate as a microenvironment in which a child not only develops emotionally but also learns social norms, roles and models of interaction is clarified. The psychological and pedagogical conditions for the formation of a favorable climate in preschool education are outlined, such as: creating a safe, friendly environment; ensuring trusting and open relationships between children and adults; organizing cooperation based on mutual respect, recognition and support. Particular attention is paid to the role of the educator as a key figure in creating a positive emotional and social atmosphere: his or her professional and personal qualities, style of pedagogical interaction, and ability to model situations of mutual support.

It is concluded that the formation of psychological climate is a strategic task of preschool education, because it is at this stage that a child receives the first experience of social being, which has a long-term impact on his or her further development.

Keywords: psychological climate, socialization, preschool age, children's group, interpersonal interaction, socio-psychological environment, emotional well-being, educator, social formation, preschool education.

Постановка проблеми. У сучасних умовах реформування системи дошкільної освіти в Україні особливого значення набуває проблема створення сприятливого соціально-психологічного середовища для всебічного розвитку особистості дитини. Перші кроки соціалізації, які дитина здійснює в закладі дошкільної освіти (далі – ЗДО), визначають не лише особливості її адаптації до нових умов, а й формують основу подальшого особистісного становлення. Саме в дошкільному віці закладаються базові форми комунікативної взаємодії, моральні орієнтири, вміння співіснувати в спільноті, розуміти та приймати інших. У цьому контексті важливим чинником виступає психологічний клімат дитячого колективу – сукупність емоційно-ціннісних взаємин, атмосфери доброзичливості, підтримки, прийняття.

Актуальність дослідження зумовлена необхідністю наукового осмислення психологічного клімату як чинника, що безпосередньо впливає на процес соціального становлення дошкільника. У зв'язку зі зростання кількості дітей з труднощами соціалізації, порушеннями поведінки та комунікації, зумовленими як внутрішніми, так і зовнішніми чинниками (зокрема, наслідками війни, внутрішнього переміщення, деструктивного впливу медіа тощо), постає потреба в цілеспрямованому створенні таких умов у ЗДО, які б сприяли формуванню позитивних моделей міжособистісної взаємодії. Психологічний клімат у групі, що вирізняється емоційною безпекою, довірою, відкритістю та підтримкою, виступає необхідною передумовою повноцінного соціального становлення дошкільника.

Нормативно-правове регулювання організації освітнього процесу в ЗДО містить низку положень, що опосередковано регламентують питання формування сприятливого психологічного клімату як важливої умови соціального становлення дитини. Зокрема, Закон України «Про дошкільну освіту» (2024 р.) наголошує на пріоритетності розвитку особистості дитини, її соціалізації, формування моральних якостей, забезпечення психологічного комфорту та емоційного благополуччя [4]. Згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти (2021 р.), у структурі цінностей дошкільної освіти особливо підкреслюється важливість поваги до особистості дитини, визнання її унікального досвіду, а також вміння створювати сприятливі умови для себе та інших у природному, предметному й соціальному середовищі [1]. Відповідно, психологічний клімат у дитячому колективі розглядається як ключовий чинник, що забезпечує повноцінний особистісний розвиток дитини в дошкільному віці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти проблеми психологічного клімату в дитячому колективі як чинника соціального становлення дошкільника висвітлюються у низці сучасних досліджень. Так, А. Кабанцева розглядає питання психологічного благополуччя дітей, яке є передумовою формування сприятливого психологічного клімату в колективі. У дослідженні І. Маркова та Я. Рудик проаналізовано вплив соціально-психологічного клімату на характер взаємин у колективі, що виступає основою для формування безпечного соціального простору в дитячих групах. Л. Тарабасова акцентує увагу на соціальному розвитку дитини, підкреслюючи значення середовища та соціальних зв'язків, що формуються в умовах ЗДО. У цьому контексті заслуговує на увагу й дослідження Л. Бобро, в якому ознайомлення дітей із соціальним середовищем розглядається як ключовий чинник гармонійного розвитку особистості. Авторка підкреслює, що набуття дітьми досвіду соціальної взаємодії сприяє формуванню навичок спілкування, розуміння соціальних норм і цінностей, що, своєю чергою, тісно пов'язано з характером міжособистісних стосунків у дитячому колективі. Н. Ісмаїлова зосереджує увагу на формуванні соціально-емоційного розвитку дітей дошкільного віку через використання педагогічних стратегій, що сприяють розвитку емпатії, вміння співпереживати, розуміти себе й інших – складників, які забезпечують здоровий психологічний клімат.

Аналіз сучасних публікацій дає підстави стверджувати, що порушена проблема хоч і не є широко розробленою в науковій літературі, однак має значний потенціал для подальших досліджень та практичного осмислення в контексті забезпечення якості дошкільної освіти.

Мета статті – теоретично обґрунтувати значення психологічного клімату в дитячому колективі як ключового чинника соціального становлення дошкільника, проаналізувати основні підходи до розуміння цього феномена та окреслити психолого-педагогічні умови, що сприяють формуванню сприятливого психологічного середовища в умовах ЗДО.

Виклад основного матеріалу. Психологічний клімат як феномен міжособистісної взаємодії є об'єктом вивчення в межах соціальної, вікової, педагогічної та практичної психології. У науковій літературі це поняття трактується як сукупність емоційно-ціннісних орієнтацій, настроїв, міжособистісних стосунків, що формуються в групі та визначають особливості її функціонування.

Згідно з підходами, сформованими у вітчизняній психолого-педагогічній науці [2; 8; 10], *психологічний клімат у дитячому колективі* розглядається як інтегральна характеристика міжособистісної взаємодії, яка проявляється через рівень емоційної комфортності, згуртованості, взаємної підтримки та позитивного ставлення між учасниками групи. У контексті дитячої психології ця категорія набуває особливого значення, адже охоплює не лише зовнішні умови

функціонування колективу, а й суб'єктивне емоційне сприйняття дитиною себе серед інших: відчуття безпеки, прийняття, доброзичливого ставлення та позитивної оцінки з боку дорослих і однолітків. Саме ці чинники відіграють ключову роль у формуванні в дитини базових соціальних орієнтацій, умінь взаємодіяти, співпереживати та бути частиною спільноти [7].

Поняття «психологічний клімат» часто ототожнюють із «атмосферою в колективі», однак між ними існують суттєві відмінності. Атмосфера є більш поверхневим, ситуативним утворенням, що формується під впливом зовнішніх обставин (організації діяльності, режиму дня, характеру подій тощо) й може змінюватися протягом дня. Вона відображає емоційний стан групи в конкретний момент часу та варіюється залежно від ситуації. Натомість, психологічний клімат – більш сталий феномен, який формується поступово та ґрунтується на системі цінностей, норм і взаємин, що склалися в колективі. Він визначає якість соціального мікросередовища, у якому перебуває дитина, і має довготривалий вплив на її емоційний та особистісний розвиток. Таким чином, психологічний клімат – це глибинна характеристика колективу, тоді як атмосфера є його змінним проявом.

Варто зазначити, що психологічний клімат у групі дітей дошкільного віку має специфічні прояви, зумовлені особливостями їхнього психоемоційного розвитку. Йдеться, передусім, про емоційну чутливість до ставлення з боку однолітків і дорослих, потребу в схваленні, прийнятті, почутті безпеки та емоційного захисту.

Сприятливий психологічний клімат у колективі дошкільників виявляється через атмосферу емоційного комфорту, доброзичливості, взаємної підтримки, відкритості та взаємоповаги. Діти у такому середовищі охоче співпрацюють, легко включаються в колективну діяльність, демонструють довіру до вихователя й одне до одного. У групі з позитивним кліматом переважають толерантне ставлення, емпатія, готовність допомагати. Натомість, несприятливий психологічний клімат характеризується високим рівнем конфліктності, емоційною напругою, байдужістю або ворожістю. У таких умовах діти частіше демонструють відчуження, агресивність чи навпаки – замкнутість і низьку самооцінку. Особливо небезпечною є ситуація, коли вихователь ігнорує емоційні потреби дітей, не підтримує атмосферу довіри та взаєморозуміння.

У цьому контексті доцільно розглянути ширше поняття – соціально-психологічний клімат, яке охоплює не лише емоційні аспекти взаємин, а й соціальні характеристики взаємодії у групі. Якщо психологічний клімат переважно пов'язаний з емоційною комфортністю та суб'єктивним сприйняттям, то соціально-психологічний клімат є більш комплексним феноменом, що відображає узагальнений стан групової свідомості, систему норм, очікувань, цінностей, які поділяються всіма учасниками спільноти. Як зазначає

С. Кличковський, соціально-психологічний клімат – це стійке поєднання соціальних і психологічних чинників, що виявляються через характер міжособистісної взаємодії, рівень згуртованості, емоційного благополуччя, відчуття безпеки та взаємопідтримки в колективі [6, с. 48].

Важливо підкреслити, що саме соціально-психологічний клімат формує мікросоціальне середовище, в якому дитина не лише розвивається емоційно, а й опановує соціальні ролі, засвоює моделі поведінки, вчиться співіснувати в суспільстві. Він є результатом тривалого й систематичного впливу педагогічного колективу, стилю спілкування, організації життєдіяльності дітей та рівня соціальної інтеграції кожного члена групи.

З урахуванням значущості соціально-психологічного клімату як інтегральної умови, що визначає якість міжособистісної взаємодії у групі та рівень емоційного благополуччя дітей, особливої уваги потребує аналіз його впливу на процес соціального становлення особистості дошкільника. З огляду на це, розглянемо зміст поняття «соціальне становлення» та основні чинники, що впливають на його перебіг у дошкільному віці.

Соціальне становлення дошкільника слід розуміти як складний і багатовимірний процес входження дитини в систему суспільних відносин, який супроводжується засвоєнням норм, правил, ролей та способів взаємодії, прийнятих у соціумі. Саме в цей період формується уявлення дитини про себе як члена колективу, розвивається здатність до спільної діяльності, встановлення контактів, емпатії та відповідальної поведінки.

Психологічна наука розглядає дошкільний вік як сензитивний період для формування соціальної поведінки, адже саме у взаємодії з однолітками та дорослими дитина вчиться будувати конструктивні взаємини, розуміти соціальні ролі, співпереживати та дотримуватись етичних норм [7]. Успішність цього процесу безпосередньо залежить від мікроклімату в групі, способу організації спільної діяльності, характеру спілкування та підтримки, яку дитина отримує від вихователя й однолітків.

Як слушно зазначає Л. Бобро, ознайомлення дітей дошкільного віку із соціумом є невід'ємним складником гармонійного розвитку особистості. На переконання дослідниці, саме в процесі соціалізації дитина отримує можливість усвідомити своє місце в суспільстві, сформувані базові соціальні уявлення та засвоїти соціальні норми й цінності. Авторка підкреслює, що активне залучення дітей до соціального середовища, зокрема через спільну діяльність, ігри, спілкування з однолітками й дорослими, сприяє формуванню цілісного уявлення про соціальні зв'язки та взаємини [3, с. 35].

У цьому контексті особливої ваги набуває дитячий колектив як безпосередній простір соціальної взаємодії. Саме в умовах колективної діяльності діти не лише отримують перший досвід спілкування, а й вчать дотримуватись

правил, розподіляти ролі, враховувати інтереси інших, розв'язувати конфлікти. Колектив стає середовищем для формування у дітей відповідальності, чуйності, толерантності, взаємодопомоги, розвитку соціальної активності, саморегуляції та почуття належності до групи. Подальше розширення соціального досвіду відбувається через міжособистісні взаємини, які мають вирішальне значення для розвитку соціальних навичок дошкільника. Досвід дружби, конфліктів, спільної гри з однолітками та взаємодії з дорослими формує вміння слухати співрозмовника, домовлятися, висловлювати власну думку, приймати іншу точку зору. Саме через щоденні взаємини дитина вчиться розуміти емоції інших, співпереживати, підтримувати, будувати конструктивний діалог.

Дефіцит позитивного психологічного клімату в групі має тривалі негативні наслідки для особистісного розвитку дитини. Найчастіше це проявляється в емоційній нестабільності, страху перед спілкуванням, зниженні самооцінки, порушеннях у поведінці. У таких умовах дитина дошкільного віку не лише не набуває соціального досвіду, а й формує негативне ставлення до взаємодії з ровесниками, що в майбутньому ускладнює соціальну адаптацію в шкільному середовищі. Відсутність позитивної атмосфери в дитячому колективі також гальмує розвиток базових навичок комунікації, співпраці, емоційної регуляції. У дитини не формується відчуття соціального «Я», не виникає потреба у спільній діяльності, порушується баланс між індивідуальним і колективним розвитком. Турбота про створення сприятливої емоційної атмосфери, підтримка позитивних взаємин і чуйне ставлення до емоційних потреб дітей мають стати пріоритетом у діяльності кожного педагога. При цьому, стиль спілкування вихователя з дітьми, його здатність моделювати позитивні ситуації взаємодії значною мірою визначають формування таких важливих умінь, як асертивність, самоконтроль, відповідальність.

Поділяємо думку Л. Тарабасової, що соціальний розвиток дітей дошкільного віку зумовлюється не лише індивідуальними особливостями, а й чинниками соціального характеру – зокрема, стилем виховання в родині, особистісними якостями педагога та особливостями організації освітнього процесу. Дослідниця підкреслює, що саме взаємодія цих впливів створює сприятливе підґрунтя для становлення соціально схвальної поведінки, емоційної стійкості, здатності до співпраці та побудови гармонійних взаємин з оточенням [9, с. 30].

На важливості цілеспрямованого педагогічного впливу на розвиток соціально-емоційної сфери дитини акцентує Н. Ісмаїлова. Вона підкреслює, що створення емоційно безпечного середовища, атмосфери довіри, підтримки та доброзичливості в дитячому колективі сприяє розвитку емпатії, вміння розпізнавати емоції, конструктивно взаємодіяти й вирішувати конфлікти [5, с. 178]. Ідеї авторки узгоджуються з положенням про те, що сприятливий психологічний

клімат у дитячому колективі є одним із провідних чинників соціального становлення дошкільника, оскільки саме в такому середовищі розвиваються базові механізми емоційної саморегуляції та соціальної поведінки.

Аналіз наукових джерел засвідчує, що соціальний розвиток дошкільника безпосередньо залежить від якості міжособистісної взаємодії в колективі, емоційної атмосфери у групі та стилю спілкування педагогів із дітьми. Сприятливий психологічний клімат виступає не лише чинником емоційного благополуччя, а й основою для формування соціально значущих умінь і моделей поведінки.

Суттєве значення має те, що формування сприятливого психологічного клімату в дитячому колективі потребує цілеспрямованої діяльності педагогічного колективу, побудованої на науково обґрунтованих психолого-педагогічних засадах. До ключових умов, що забезпечують позитивну емоційно-соціальну атмосферу в групі, належать: створення безпечного, доброзичливого середовища; забезпечення довірливих і відкритих взаємин між дітьми та дорослими; організація співпраці, що ґрунтується на взаємоповазі, визнанні й підтримці. Вирішальну роль у цьому процесі відіграє особистість вихователя ЗДО – його емоційна врівноваженість, емпатійність, здатність до рефлексії, культура педагогічного спілкування. Педагог має не лише демонструвати зразки етичної поведінки, а й уміти створювати ситуації, в яких діти навчаються співпереживати, допомагати одне одному, розв'язувати конфлікти мирним шляхом. Вихователь виступає посередником між дитиною й соціумом, моделює поведінкові реакції, формує у вихованців почуття емоційної захищеності, приналежності до групи. Водночас, важливим є і забезпечення умов для індивідуального розвитку дитини, врахування її особистісних особливостей, емоційних потреб, темпу адаптації та готовності до взаємодії.

Висновки. Виклад спонукає до висновку, що поняття «психологічний клімат» охоплює не лише емоційний фон, що панує у групі, а й глибинну систему міжособистісних взаємин, ціннісних орієнтацій і соціальних очікувань, які формуються в межах колективної взаємодії. У дошкільному віці, який є сензитивним періодом соціального розвитку, саме психологічна атмосфера у групі значною мірою визначає особливості поведінки дитини, її здатність до емпатії, співпраці, саморегуляції, відповідального ставлення до себе та інших. Сприятливий психологічний клімат виступає підґрунтям для формування таких соціально значущих якостей, як довіра, повага, відповідальність, здатність до розв'язання конфліктів мирним шляхом. Натомість, у колективах із несприятливою емоційною атмосферою зростає ризик соціальної дезадаптації, формування замкнутості, агресивної поведінки, низької самооцінки, труднощів у встановленні контактів з оточенням. Особливої актуальності ці аспекти набувають в умовах сьогодення, коли діти нерідко стикаються з наслідками

стресових подій, змін соціального оточення, психологічної травматизації. Визначальну роль у формуванні позитивного психологічного клімату відіграє вихователь. Саме його професійна позиція, особистісні якості, стиль спілкування, здатність до емпатійного розуміння та підтримки, вміння моделювати конструктивні соціальні ситуації формують атмосферу довіри, безпеки й прийняття в дитячому колективі. Формування сприятливого психологічного клімату має розглядатися як стратегічне завдання дошкільної освіти, орієнтоване на забезпечення гармонійного особистісного й соціального розвитку дітей.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо в розробці практичних інструментів, спрямованих на діагностику та моніторинг психологічного клімату в дитячих колективах.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти (нова редакція). URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf
2. Белякова С. М., Григораши Г. О. Особливості соціально-психологічного клімату трудового колективу. *Наукові інновації та передові технології* (Серія «Управління та адміністрування», Серія «Право», Серія «Економіка», Серія «Психологія», Серія «Педагогіка»). 2024. № 12(40). С. 1378–1386.
3. Бобро Л. В. Ознайомлення дітей дошкільного віку із соціумом як важлива складова гармонійного розвитку особистості. *Наукові записки Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя. Серія: Психолого-педагогічні науки*. 2025. № 1. С. 35–40.
4. Закон України «Про дошкільну освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text>
5. Ісмаїлова Н. Способи формування соціально-емоційного розвитку у дітей дошкільного віку. *Науково-теоретичний альманах Грани*. 26(3). 2023. С. 176–181.
6. Кличковський С. О. Теоретико-методологічний аналіз поняття «соціально-психологічний клімат». *Український психологічний журнал: збірник наукових праць*. 2017. № 2(4). С. 47–57.
7. Пихтіна Н. П. Дитяча психологія: курс лекцій. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2017. 169 с.
8. Платонова О. Г. Особливості становлення дитячого колективу в закладі дошкільної освіти. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка*. 2022. № 17(173). С. 80–85.
9. Тарабасова Л. Г. Соціальний розвиток дошкільника: фактори впливу. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. № 70. Т. 4. С. 29–33.
10. Тітаренко С., Сосновенко Н. Робота практичного психолога закладу дошкільної освіти щодо покращення соціально-психологічного клімату колективу. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету. Серія: Педагогічні науки*. 2023. Вип. 2. С. 228–237.

References:

1. Bazovyi komponent doshkilnoi osvity (nova redaktsiia) [Basic component of preschool education (new edition).] Available at: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf [in Ukrainian].

2. Beliakova, S. M., Hryhorash, H. O. (2024). Osoblyvosti sotsialno-psykholohichnoho klimatu trudovoho kolektyvu [Features of the social and psychological climate of the workforce]. *Naukovi innovatsii ta peredovi tekhnolohii* (Seriiia «Upravlinnia ta administruvannia», Seriiia «Pravo», Seriiia «Ekonomika», Seriiia «Psykholohiia», Seriiia «Pedahohika») – *Scientific innovations and advanced technologies*, 12(40), pp. 1378–1386 [in Ukrainian].
3. Bobro, L. V. (2025). Oznaiomlennia ditei doshkilnoho viku iz sotsiumom yak vazhlyva skladova harmonijnoho rozvytku osobystosti [Familiarization of preschool children with society as an important component of harmonious personality development]. *Naukovi zapysky Nizhynskoho derzhavnoho universytetu imeni Mykoly Hoholia* – *Scientific Notes of Mykola Gogol Nizhyn State University*. Seriiia: Psykhologo-pedahohichni nauky, 1, pp. 35–40 [in Ukrainian].
4. Zakon Ukrainy «Pro doshkilnu osvitu» [*The Law of Ukraine “On Preschool Education”*] Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3788-20#Text> [in Ukrainian].
5. Ismailova, N. (2023). Sposoby formuvannia sotsialno-emotsijnoho rozvytku u ditei doshkilnoho viku [Ways of forming socio-emotional development in preschool children]. *Naukovo-teoretychnyi almanakh Hrani* – *Scientific and theoretical almanac Hrani*, 26(3), pp. 176–181 [in Ukrainian].
6. Klychkovskyi, S. O. (2017). Teoretyko-metodolohichniy analiz poniattia «sotsialno-psykholohichniy klimat» [Theoretical and Methodological Analysis of the Concept of “Socio-Psychological Climate”]. *Ukrainskyi psykholohichniy zhurnal: zbirnyk naukovykh prats* – *Ukrainian Psychological Journal: a collection of scientific papers*, 2(4), pp. 47–57 [in Ukrainian].
7. Pykhtina, N. P. (2017). *Dytiacha psykholohiia: kurs leksii* [*Child psychology: a course of lectures*]. Nizhyn: NDU im. M. Hoholia, 169 p. [in Ukrainian].
8. Platonova, O. H. (2022). Osoblyvosti stanovlennia dytiachoho kolektyvu v zakladi doshkilnoi osvity [Peculiarities of the formation of a children's team in a preschool education institution.]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu «Chernihivskiy kolehium» imeni T. H. Shevchenka* – *Bulletin of the National University “Chernihiv Collegium” named after Taras Shevchenko*, 17(173), pp. 80–85 [in Ukrainian].
9. Tarabasova, L. H. (2020). Sotsialnyi rozvytok doshkilnyka: faktory vplyvu [Social development of preschool children: factors of influence.]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh* – *Pedagogy of forming a creative personality in higher and secondary schools*, 70(4), pp. 29–33 [in Ukrainian].
10. Titarenko, S., Sosnovenko, N. (2023). Robota praktychnoho psykholoha zakladu doshkilnoi osvity shchodo pokrashchennia sotsialno-psykholohichnoho klimatu kolektyvu [The work of a practical psychologist of a preschool education institution to improve the social and psychological climate of the team]. *Naukovi zapysky Berdianskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*. Seriiia: Pedahohichni nauky – *Scientific Notes of Berdiansk State Pedagogical University. Series: Pedagogical sciences* 2, pp. 228–237 [in Ukrainian].